

Parempaa maailmaa rakentamassa

Kuusela, Hanna (2024). *Syytös*. Muuan akateeminen komitragedia. Vastapaino. 181 sivua.

”DEMOKRATIA [–] EI OLE kuin diktaattori tai Berghofin lääkäri, jonka käsiin voimme elämämme antaa, vaan se vaatii meiltä jotain: osallistumista. Vastineeksi saamme taakoista rakkaimman ja raskaimman: vapauden.” (Kuusela 2024, 64.)

Suoritusyhteiskuntamme merkitystyhjiö tulee kiusallisen näkyväksi, kun mietimme, mihin olemme valmiit käyttämään kalisarvoista aikaamme. Sitä haluaisi tehdä enemmän ja toimia, mutta päätyy pelottavan helposti istumaan passiiviseksi sivustaseuraa-jaksi: vaikka näkee, ei halua nähdä, mitä ympärillä tapahtuu.

Yliopistoyhteisöä ajatellessa on kuitenkin vaikeaa olla näkemättä nyky-yhteiskunnan ylläpitämää suoritusähkä korkeimman tiedon portinvartijoiden arjessa. Yritysyliopistojen *publish or perish* - eli julkaise tai tuhoudu -kulttuuri johtaa meitä kohti todellista merkitystä vailla olevaa työtä ja elämää – kohti sellaista toimintakulttuuria, jota meidän ei pitäisi ylläpitää. Mutta mistä sumussa kulkiessamme löytäisimme parempaa maailmaa rakentavaan toimintaan kannustavan ja sitä ohjaavan majakan valon? Kuka huolehtisi siitä, että valo palaa?

SYYTETTYJEN PENKILLÄ

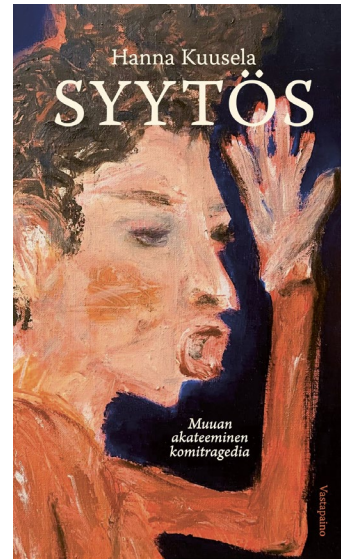
Sosiologian apulaisprofessori Han-

na Kuuselan teos *Syytös* kuvaa yksityiskohtaisesti niin kutsutun Tampere3-yliopistofuusion, eli vuonna 2019 toimintansa aloittaneen Tampereen yliopiston syntyvaiheita ja kamppailuja yliopistodemokratias-ta uuden yliopiston sisällä.

Samalla *Syytös* valaisee yliopistojen yhteiskunnallisen merkityksen kehityshistoriaa ja vuonna 2009 voimaan tulleen uuden yliopistolain taustoja, jotka – näkökannan mukaan – kärjistyvät tai huipentuvat Tampere3-yliopistofuusion kontekstissa. Kuuselan avaama, sivistysyliopistoista yritysliopistoihin johtanut kehityskulku on johtanut siihen, että ”[y]liopistoista on tullut talouskasvun näkökulmasta liian tärkeitä, jotta niiden voitaisiin antaa päättää omista asioistaan” (Kuusela 2024, 93). Siksi yliopistojen asioista ovat Tampere3-fuusionkin yhteydessä päätyneet päättämään yliopistoyhteisön – eli alojensa huippuasiantuntijoiden – sijasta yliopistoyhteisön ulkopuolisen toimijat.

VAPAUDEN HINTA PITÄÄ MAKSAA

Syytös järkyttää, pysäyttää, saa ajattelemaan ja suorastaan polttavasti vaatii tulla luetuksi. Kirja vaatii niin yliopistoyhteisöä kuin laajempaakin lukijakuntaa tekemään juuri sitä, mitä ajassamme oikeasti pitää tehdä: toimimaan ja asettumaan kasvokkain paremman

maailman rakentamisen kannalta olennaisten demokraattisten kysymysten kanssa.

Kuusela myös perustelee vaa-teensa: meidän pitää jaksaa nähdä vaivaa sellaisen yliopistoyhteisön ja valtion eteen, joissa demokra-tian jatkuvuuden varmistaminen on olennaista. Yksi kirjan ydinsanoma on, että vapautemme hinta pitää maksaa, jotta todella voimme olla vapaita.

Toinen ydinsanoma tiivistyy tehtävään, jonka Kuusela osoittaa sivistyksen perusrakenteille. Niiden tehtävänä ei ole tukea maailmaa, joka kykenee vain jouduttamaan omaa tuhoaan, vaan ”yliopistojen ja meidän ajattele-miseen sitoutuneiden yksilöiden tehtävänä on kuvitella ja rakentaa tutkimuksen, koulutuksen ja sivistyksen avulla nykyistä parempaa maailmaa” (Kuusela 2024, 143).

Kuusela (2024, 94–95) puolustaa vuosikymmenien saatossa kehittyneen yliopistodemokrati-

VAIKKA JOKU TOINEN EI TOIMI, ITSELLÄ EI OLE OIKEUTTA OLLA TOIMIMATTA.

an merkitystä esimerkiksi toteamalla, että se pakottaa pohtimaan laajemmin läntisille demokratioille olennaisia kysymyksiä siitä, miten opimme elämään erilaisten todellisuuksien ja näennäisten totuuksien keskellä näkemyksiämme yhteen sovittaen.

On kysyttävä, miten voimme löytää kompromisseja ja yhteistä maaperää toimia ja elää yhdessä ilman tarvetta autoritäärien väliintuloon. Demokraattiseen päätöksentekoon kuuluva neuvottelutyö ei ole aina helppoa, vaan se vaatii jaksamista ja rohkeutta. Valitettavasti niistä on ollut puutetta, minä *Syytös* tekee näkyväksi.

VASTUUTA EI VOI ULKOISTAA

Olin itse elämässä siirtymävaihetta maisteriopiskelijasta tuoreeksi väitöskirjatutkijaksi Kuuselan (2024, 25–26) kuvaamien henkilökunnan ja opiskelijoiden ulosmarsien ja protestien aikoihin. Olin myös mukana joukkovoimassa. Luin Kuuselan blogia aktiivisesti, ja olin kartalla yliopiston johtosääntöä koskevista ongelmista. Ajattelin olevani aktiivinen.

Mutta enhän minä ollut. Sen *Syytös* tekee varsin hyvin näkyväksi.

Eikä moni muukaan ollut, eivät edes professorit, jotka saavat *Syytöksessä* aivan oman syytöslukunsa. Ja juuri tästä nurinkurisesta ajatuksesta – ”eivät muutkaan olleet” – Kuusela ohjaa meitä

nähdäkseni luopumaan. Vaikka joku toinen ei toimi, itsellä ei ole oikeutta olla toimimatta.

Minusta näyttää, että juuri tästä huomiosta tulee lähivuosina äärimmäisen tärkeä.

Siksi *Syytös* tuo kokonaisuutena mieleen demokratian merkitystä painottavan ja sen unohtamisen vaaroista varoittavan majakan. Sen valoa on Tampere3-fusion yhteydessä kerta toisensa jälkeen sytyttänyt yksi henkilö, kun muut ovat ulkoistaneet vastuunsa (ks. esim. Kuusela 2024, 82–86). Maailmamme tarvitsee vielä kestävämpiä majakoita, jotka me sivistyksen merkityksen tärkeänä näkevät saamme yhdessä syttymään.

NÄKEMISEN KAUNEUS

Kuuselan tapa kirjoittaa ”esseistiikkaa, päiväkirjaa, valitusvirttä ja autofakttaa” yhdistellen, kuten kirjan takakannessa teoksen tyyliä kuvataan, on uskomattoman kaunis ja koskettava. Kirja on myös äärimmäisen intellektueli teos. Kielikuvat, henkilöähmot ja kalenterikuukausittain etenevät luvut sekä lukuja rytmittävät antiikin kertomukset kuljettajat lukijansa mukaan vastustamattoman hypnoottiseen tanssiin, jossa ajatuksenvirta säilyy kokonaisuutena, ja silti jokainen luku on oma kokonaisuutensa, jolla on selkeä alku ja loppu.

Syytös on kuvailuvoimaltaan

yksi väkevimmistä ja kauneimmista, joita olen pitkään aikaan lukenut. Kauneus piilee monilta osin siinä sydänekäyriä, hikeä ja kyyneliä tihkuvan todellisuuden kuvaamisen tyyliä, jolla kirjailija vangitsee lukijansa ja vaatii pysähtymään sanomansa äärelle.

Kuuselan kokoamat, kirjan argumentteja tukevat laajat ja mielenkiintoiset selitteet ovat viitteiksi teoksen lopussa. Juuri viitteistä kiinnostuneena lukijana huomasin kuitenkin kaipaavani kunkin sivun alareunaan liitetyjä selitteitä, sillä tällaisenaan lukukokemus ohjaa jatkuvasti kääntelemään sivuja ja katkaisee lukufLOW'n. Toki teoksen voi lukea kerralla puuttumatta selitteisiin ja palata niihin sitten erikseen. Tämän teoksen nimittäin voi todellakin lukea uudestaan.

Ja niin on hyväkin tehdä. On hyvä istuttaa itsensä tietoisesti uudelleen syytetyjen penkille, koska se muistuttaa, mikä meidän on kaikkein tärkeintä nähdä: me kaikki olemme yhdessä vastuussa paremman maailman rakentamisesta pitämällä huolta demokratiaa tukevasta sivistyksen majakasta. Yhdessä olemme vastuussa siitäkin, miten jaamme vastuun majakanvalon ylläpitämisestä.

JOHANNA KALLIO

KT, kasvatustieteen linjanjohtaja
Päivölän opisto

 <https://orcid.org/0000-0002-2820-5177>